

Suomen Akatemian toimikunnan jäsenen roolit ja tehtävät 2019 alkaen

Toimikuntatyö on näköalapaikka suomalaisen tieteeseen. Toimikuntien jäsenet perehtyvät toimikuntansa laajaan toimialaan kuuluviin tutkimusrahoitushakemuksiin ja niistä annettuihin lausuntoihin sekä tekevät kollegiona rahoituspäätökset. Toimikunnan jäsenet osallistuvat myös monipuoliseen tiedepoliittiseen toimintaan ja ovat osaltaan muodostamassa keskusteluagenda tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä. Toiminta Suomen Akatemian tieteellisessä toimikunnassa tarjoaa ainutlaatuisen näkymän tutkimusmaailmaan, ja toimikunnan jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa suomalaisen tutkimuksen tulevaisuuteen.

Suomen Akatemia on sitä koskevan lain mukaan tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. Akatemian tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä sekä niiden hyödyntämistä rahoittamalla niitä ja osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön. Akatemia toimii asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa. Lisäksi Akatemia suorittaa muut asiantuntijatehtävät, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Tieteelliset toimikunnat ovat Akatemian toimielimiä hallituksen, jaostojen, tutkimusinfrastruktuurikomitean sekä Akatemian yhteydessä toimivan strategisen tutkimuksen neuvoston ohella. Akatemian hallitus kohdentaa vuosittain toimikunnille, tutkimusinfrastruktuurikomitealle ja jaostoille määrärahat eri tarkoituksiin.

Toimikunnan tehtävät

Tieteellisten toimikuntien tehtävänä on myöntää rahoitusta tieteelliseen tutkimukseen ja tutkimusedellytysten kehittämiseen sekä niiden hyödyntämiseen, seurata rahoituksen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta, suunnitella tutkimuksen rahoitus- ja muuta edistämistoimintaa yhdessä Akatemian muiden toimielinten kanssa.

Suomen Akatemia toimii tieteen parhaaksi rahoittamalla korkealaatuista tieteellistä tutkimusta, ja sillä on keskeinen asema laatuun perustuvan kilpailullisen rahoituksen myöntäjänä. Hakemusten tieteellisten ansioiden arviointi perustuu kansainväliseen vertaisarviointiin. Toimikuntien tehtävänä on ottaa päätöksenteossa huomioon sekä tieteellinen arviointi että Akatemian tiedepoliittiset tavoitteet. On ensiarvoisen tärkeää, että toimikunnan jäsenillä on monipuolinen ja korkeatasoinen tieteellinen asiantuntemus sekä laaja-alainen näkemys toimikunnan toimialasta.

Toimikunnan jäsenten tärkeimmät tehtävät ovat:

- toimikunnan tiedepoliittisten linjausten laatiminen ja toimikunnan toiminnan suunnittelu
- tutkimusrahoituksesta päättäminen ja rahoituksen tuloksellisuuden seuraaminen
- tutkimusalojen kehityksen ennakointi
- toiminta Akatemian työryhmissä, akatemiaohjelmien ohjausryhmissä ja tutkimusinfrastruktuurikomiteassa
- kansallinen ja kansainvälinen rahoittaja- ja sidosryhmäyhteistyö

Suomen Akatemia myöntää tutkimusrahoitusta noin 400 miljoonaa euroa vuosittain. Akatemian osuus yliopistojen tutkimusrahoituksesta on noin 20 prosenttia ja tutkimuslaitosten rahoituksesta noin 10 prosenttia. Tieteellisillä toimikunnilla on merkittävä rooli toimialansa kehittäjinä rahoitustehtävän lisäksi.

Käytännön toiminnasta

Toimikunnilla on vuoden mittaan kuudesta kahdeksaan päätöskokousta ja saman verran erilaisia valmistelu- ja suunnittelukokouksia, joista osa järjestetään etäyhteyksin. Suurin osa työstä tehdään kuitenkin itsenäisesti. Toimikuntatehtävät vaativat jäsenten työaikaa noin yhden päivän viikossa. Työmäärä nykyisellään painottuu kevääseen, jolloin valmistelussa ovat toimikuntien vastuulla olevat rahoituspäätökset sekä toimikuntien toimenpidesuunnitelmat. Akatemian hallintovirasto on toimikuntien käytössä kaikessa toimikuntatyössä. Hallintoviraston virkamiehet tukevat toimikuntien ja muiden päätöksentekuelinten toimintaa huolehtimalla hakemuskäsittelystä ja valmistelemalla rahoituspäätösten esittelyn ja toimeenpanon.

Toimikuntien jäsenten toimikausi on yksi kolmen vuoden kausi, mikäli eduskunta hyväksyy Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisen hallituksen esityksen mukaisena. Henkilö voidaan nimittää kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi, mikäli hän toimii toisen kauden puheenjohtajana.

Akatemian toiminnan oikeellisuus ja luotettavuus edellyttävät hyvää hallintoa sekä selkeitä ja avoimia toimintatapoja. Tieteellisen toimikunnan jäsenelle ei myönnetä Akatemian tutkimusrahoitusta hänen toimikautensa aikana. Akatemiassa noudatettavilla, hallintolaista seuraavilla esteellisyyssäännöillä varmistetaan julkista valtaa käyttävien henkilöiden puolueettomuus asioiden käsittelyssä. Toimikunnan jäsen ei osallistu asian käsittelyyn eikä ole läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen.

Tieteellisten toimikuntien jäsenille maksetaan kuukausipalkkio, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa. Tämän lisäksi korvataan matkustuskulut.

Akatemian hallintokieli on suomi, mutta kokousten työkieli on tarvittaessa englanti.

Akatemian toimikuntatyötä ja -rakennetta on uudistettu, ja uusimuotoiset toimikunnat aloittavat työnsä vuonna 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä valtioneuvosto nimeää tieteellisiin toimikuntiin puheenjohtajat ja jäsenet vuosiksi 2019–2021.